

Nr 118.

Av herr **Julin**, *angående vissa övergångsbestämmelser rörande löneförmåner för vid postverket den 1 juli 1925 anställd kvinnlig personal.*

Då vid 1925 års riksdag de kvinnliga statsfunktionärernas lönefråga skulle lösas för att möjliggöra behörighetslagens ikraftträdande, stannade man vid en sådan inplacering av kvinnorna i det statliga lönesystemet, att de kvinnliga tjänstemännen fingo behålla sin dittillsvarande *löneställning*, medan man bortsåg från, att denna inplaceringsmetod i vissa fall gav dem en helt annan *tjänsteställning*, än den de dittills innehåft. Man trodde sig hava funnit, att i flertalet fall en differentiering av mäns och kvinnors arbetsuppgifter i statstjänst blivit i tidernas lopp så genomförd, att denna nya skillnad i tjänsteställning var motiverad.

Var detta händelsen i flertalet fall, gällde det ej för postverket, där inom postexpeditörsgraden män och kvinnor hade samma arbetsuppgifter och där följaktligen för män och kvinnor gällde samma kompetensfordringar. Kvinnornas inplacering på avlöningsskalan medförde för postverket, att dåvarande tjänstegraden postexpeditör uppdelades i tvenne (med ordningsnr 11 och 15). I den lägre av dessa nya grader kallas tjänstemännen postexpeditörer och åtnjuta en mot den förutvarande kvinnliga postexpeditörsavlöningen svarande lön. I den högre graden kallas tjänstemännen postassistenter och åtnjuta den förutvarande manliga postexpeditörsavlöningen. I den lägre graden, 11:e lönegraden, hava tills vidare alla förutvarande kvinnliga postexpeditörer placerats och i den högre, den 15:e lönegraden, alla manliga postexpeditörer. Från att tidigare hava innehåft en och samma tjänsteställning hava alltså ifrågavarande tjänstemän vid genomförandet av en lag, som avsåg att skänka kvinna samma behörighet, som med henne jämbördigt fackutbildad man, skilts åt på så sätt, att de kvinnliga tjänstemännen blivit nedflyttade 4 grader under sina manliga kamrater, ja, en kvinnlig tjänsteman, som fått sin första befordran (till förste postexpeditör), har blivit placerad tre grader under den manliga tjänsteman, som hon tidigare varit överordnad. Tabellariskt uppställd ter sig omplaceringen sålunda:

Företvarande tjänstegrader	Motsvarande nya tjänstegrader	Nedflyttning antal grader
10:e Förste postexpeditör	17:e Förste postassistent	—
9:e —	16:e —	—
8:e Postexpeditör	15:e Postassistent	—
7:e Faktor	14:e Faktor	—
— —	13:e —	—
6:e Stationsmästare av klass 1	12:e {Förste postexpeditör	5
— —	{Stationsmästare av klass 1	—
5:e Överpostiljon	11:e Postexpeditör	4
— —	10:e Överpostiljon	—
4:e Förste postiljon	9:e »	—
	8:e Förste postiljon	—

Till denna mot behörighetslagens hela anda stridande omplacering gingo statsmakterna med öppna ögon, ty från alla håll — från personalens organisationer, från generalpoststyrelsen, genom motion i riksdagen — påpekades det, för övrigt från intet håll bestridda faktum, att manliga och kvinnliga postexpeditörer haft samma arbetsuppgifter och att kompetensfordringarna för vinnande av anställning som e. o. postexpeditör varit lika för manlig och kvinnlig aspirant, nämligen student- eller realskoleexamen eller avgångsexamen från åttaklassigt kvinnligt läroverk, med full motsvarighet till realskoleexamen, 21 månaders postelevkurs och därefter postexamen med godkända betyg.

Först efter ytterligare väl vitsordad tjänstgöring under flera år, såsom förstärkning eller såsom vikarie å postexpeditörsbefattning, vann den e. o. tjänstemannen, man som kvinna, på gjord ansökan befördran till ledigbliven ordinarie befattning och erhöi då konstitutorial att vara postexpeditör i kungl. postverket.

Att likvisst Konung och riksdag kunde, på sätt som skedde, använda sin makt för omplaceringens genomförande ansågs motiverat av det statsfinansiella läget och till stöd för åtgärden anfördes även, att den skulle medföra den differentiering av nuvarande manliga postassistenters och kvinnliga postexpeditörers göromål, som kunde och borde genomföras.

Vad först det statsfinansiella läget angår, måste dess krav givetvis beaktas, men man bör heller ej bortse ifrån, att då man bestämt sig för att genomföra en så genomgripande reform som den, behörighetslagen innebar, man väl ej heller tvekat inför därmed förenade rimliga kostnader. När nu lagen i stort sett lät sig genomföras utan att nämnvärda krav ställdes på statskassan, synes det riktigt, att då sådana på en enda punkt kunde med fog resas, man icke bort avvisa dessa, allra minst på ett sätt, som helt stred emot innebörden i den reform, som skulle genomföras.

Differentieringen av mäns och kvinnors arbete inom postverket liksom annor-

städes må vara aldrig så önskvärd, men det praktiskt utförbara i en dylik arbetsdifferentiering beträffande den nuvarande tjänstemannakåren ligger i öppen dag. Det vore väl även en i högsta grad anmärkningsvärd åtgärd att — samtidigt som med all makt ropas på avskaffande av överkvalificerad arbetskraft — tilldela en tjänstemannagrupp, som med uppoffringar både för individen och staten förskaffat sig allmän och facklig kompetens för och under långa tider fullgjort göromål av mera krävande art, göromål av enklare beskaffenhet och detta endast för att tvinga ned gruppen på ett arbetsplan, som motsvarar dess allt för låga lönenivå.

Uttryckligen måste här betonas, att det sagda icke vänder sig mot inrättande av den nya postexpeditörstjänsten i lägre grad än postassistent. Tvärtom synes denna åtgärd vara en lycklig lösning av en viktig del av postverkets så kallade överkvalificeringsfråga. I den mån de förutvarande postexpeditörernas arbete låter sig differentieras, böra de enklare göromålen överlätas på billigare arbetskraft än postassistent. Denna differentiering kan givetvis endast genomföras steg för steg och i sammanhang med intagande i verket av personer, vilka icke förespeglats högre tjänsteställning än den nye postexpeditörens och av vilka ej krävs högre utbildning än den för denna nya tjänst erforderliga.

Här vänder man sig uteslutande mot den orimliga tjänstegradsplacering, som övergått de nu i tjänst varande kvinnliga postexpeditörerna och förste postexpeditörerna, och vad som här anses nödvändigt för ernående av rättelse är ett riksdagsingripande, som skapar lämplig övergångsbestämmelse till de nuvarande härberörda kvinnliga tjänstemännens förmån. Redan vid 1925 års riksdag begärdes sådant ingripande från riksdagens sida genom motionen nr 147 i första kammaren.

Där framhölls utförligt, att nuvarande manliga och kvinnliga befattningshavare i postexpeditörs-(postassistent-) graden med avseende å arbetsuppgifter, arbetsfördelning, arbetstid, ansvarighet, kvalifikationer och kompetensfordringar äro i det stora hela fullt jämställda med varandra. Den differentiering av mäns och kvinnors arbetsuppgifter, som kunde motivera den nya skillnad i tjänsteställning, som regeringens förslag innebure, förefunnes därför icke inom postverket. De nuvarande kvinnliga postexpeditörerna och kvinnliga förste postexpeditörerna borde därför, på grund av utav dem fordrade kvalifikationer och dem åvilande arbetsuppgifter, anvisas plats vid sidan av motsvarande manliga befattningshavare inom nya 15:e resp. nya 17:e lönegraden. Följdriktigast syntes därför vara, att övergångsbestämmelser utfärdades med sådan omfattning, att alla nuvarande innehavare av förste postexpeditörs- och postexpeditörsbefattningar liksom alla extra tjänstemän med full postexpeditörsutbildning, intill dess de kunna vinna befordran, bibehölles i den tjänsteställning de för närvarande ägde. Motionären fann sig dock av det statsfinansiella läget hindrad att begära sådana med full rättvisa överensstämmande övergångsbestämmelser, varför han stannade vid att hemställa, att i postverket

nu anställda kvinnliga förste postexpeditörer och kvinnliga postexpeditörer måtte, så länge de innehava någon av dessa tjänster, äga åtnjuta avlöning enligt nya 15:e resp. nya 13:e lönegraden, samt att samma bestämmelse skulle gälla för i postverket nu anställd e. o. postexpeditör och postexpeditörsaspirant, som befordras till postexpeditör.

I sitt utlåtande nr 33 yttrade statsutskottet om denna motion, att det visserligen syntes utskottet, »att vissa skäl tala för beredande åt berörda befattningshavare av en något bättre löneställning än som skulle komma dem till del enligt Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra på en enskild motionärs hemställan frångå Kungl. Maj:ts förslag i denna del». Motionen blev ock av riksdagen avslagen.

Vederbörande personalorganisation försummade icke att ånyo framställa och vidare utveckla sina i detta fall helt självfallna krav på likställighet i tjänstegradshänseende mellan de här berörda manliga och kvinnliga tjänstemännen, och till dess ståndpunkt anslöt sig i allt väsentligt generalpoststyrelsen.

Poststyrelsen har sålunda funnit sig böra tillstyrka organisationens krav på de nuvarande postexpeditörernas uppflyttning i 15:e lönegraden. Däremot har den ej kunnat biträda förslaget om de nuvarande kvinnliga förste postexpeditörernas uppflyttning i 17:e lönegraden. Detta av det skälet, att de kvinnliga förste postexpeditörernas verksamhetsområde icke sammanfaller med förste postassistenternas på samma sätt som postexpeditörernas och postassistenternas hitintills gjort och under en övergångstid måste göra. De kvinnliga förste postexpeditörerna användas icke för befälsföring i sådan utsträckning som förste postassistenterna. Förste postexpeditörernas plats bör fördenskuil vara mellan postassistenterna och förste postassistenterna.

I anslutning till sin tidigare uppfattning förordar därför styrelsen, att de nu anställda kvinnliga förste postexpeditörerna berättigas erhålla lön i 16:e lönegraden.

Som en följd av ett eventuellt genomförande av ovanstående förslag anser styrelsen, att nuvarande kvinnliga e. o. postexpeditörer och postexpeditörsaspiranter böra, då de vinna ordinarie anställning, erhålla lön i 15:e lönegraden.

Poststyrelsen har räknat ut, att ett bifall till dess nu framlagda förslag skulle innebära en kostnadsökning — fränsett dyrtidstillägg — av omkring 340,000 kronor per år. Storleken av detta belopp, vilket framdeles skulle komma att minskas genom avgången bland den till den förhöjda löneställningen berättigade personalen, anser styrelsen icke böra hindra ett tillmötesgående av den enligt styrelsens åsikt fullt berättigade framställningen. Styrelsen anser sig härvidlag böra understryka, att, såsom styrelsen förut framhållit, förhållandena uti ifrågavarande hänseende äro egenartade för postverket, vadan ett bifall icke behöver medföra några konsekvenser för andra grenar av statsförvaltningen.

Detta generalpoststyrelsens förslag remitterades av Kungl. Maj:t till kom-

munikationsverkens lönenämnd, som emellertid upptog detsamma i samband med annat till nämnden inkommet förslag och för sin del föreslog propositions avlåtande till riksdagen avseende sådan ändring av kommunikationsverkens avlöningsreglemente,

att de nu i 11:e lönegraden under respektive postverket och telegrafverket inordnade befattningarna postexpeditör och telegrafexpeditör i stället uppföras i 12:e lönegraden;

att de i 12:e lönegraden under samma verk inordnade befattningarna förste postexpeditör och förste telegrafexpeditör i stället uppföras i 13:e lönegraden;

samt att i 11:e lönegraden under postverket införes befattningen kansliskrivare.

Kommunikationsverkens lönenämnd upptager alltså ett helt nytt spörsmål till behandling nämligen den definitiva placeringen på löneskalan av de blivande postexpeditörerna och telegrafexpeditörerna och lämnar alltså olöst frågan om rättelse av den påvisat felaktiga tjänstegradsplaceringen av de nu i tjänst varande kvinnliga postexpeditörerna och förste postexpeditörerna. Huruvida Kungl. Maj:t kommer att för riksdagen framlägga detta nya spörsmål är, då detta skrives, ej känt, ej heller huruvida Kungl. Maj:t kommer att upptaga frågan om begärd övergångsbestämmelse till de nuvarande kvinnliga postexpeditörernas förmån. Utan att på något sätt taga ställning till det nya spörsmålet synes det angeläget att i detta sammanhang lämna detta, till dess detsamma efter Kungl. Maj:ts ståndpunktstagande kan bli aktuellt, medan däremot frågan om övergångsbestämmelserna av riksdagen synes böra omedelbart upptagas och bringas till lösning. Väl vore det önskvärt, att frågan i enlighet med statsutskottets här ovan citerade och av riksdagen biträdda uttalande bleve föremål för ett regeringens förslag, men då det kan tänkas, att det nya av lönenämnden upptagna spörsmålet fördröjer en sådan regeringens åtgärd, må det vara förklarligt, att frågan på nytt motionsvis bringas inför riksdagen. Den föreligger ju också genom generalpoststyrelsens försorg i ett vida mera utrett skick än förra året, och om ett yrkande begränsas till att sammanfalla med generalpoststyrelsens förslag, synes riksdagen äga alla nödiga handlingar tillgängliga för att kunna fatta ståndpunkt i frågan.

Beträffande kostnadsfrågan torde böra framhållas, att generalpoststyrelsen i sitt förslag till stat för driftkostnader för postverket år 1926 räknat med den utgift, som ett genomförande av ovan relaterade förslag från och med den 1 juli 1926 skulle medföra för postverket, samt att de i den av Kungl. Maj:t den 31 december 1925 fastställda staten för postverket upptagna förslagsanslagen till avlöningar m. m. alltjämt inrymma täckning för denna kostnad. Ett genomförande av förslaget innebär sålunda icke, att postverkets beräknade överskott under nästa budgetår behöver nedsättas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes vördsamt,

att riksdagen må medgiva utfärdande av övergångsbestämmelser avseende vid postverket den 1 juli 1925 anställd kvinnlig personal och innefattande, att postexpeditör och förste postexpeditör må, så länge de kvarstå i innehavande befattning, äga uppbära lön i respektive 15:e och 16:e lönegraden, att extra ordinarie postexpeditör och postexpeditörsaspirant må vid anställning som ordinarie postexpeditör berättigas uppbära lön i 15:e lönegraden samt att postexpeditör, extra ordinarie postexpeditör och postexpeditörsaspirant må, därest hon framdeles vinner anställning såsom förste postexpeditör, vara berättigad uppbära lön i 16:e lönegraden.

Stockholm den 22 januari 1926.

Teodor Julin.
